

quid sit bonum & quid sit malum, quid faciendum, vel non faciendum, de quo lumine dixit Psalmista: signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, id est lumen a vultu tuo derivatum. Et sane nisi huiusmodi lumen & dictamen rationis dicamus legem naturalem, non apparet quid in creatura rationali, ut tali, habeat rationem legis naturalis, ut consideranti patebit. Unde falsum est quod dicunt Adversarii, nempe tale dictamen se habere solum per modum cuiusdam iudicii enunciantis quid faciendum sit, vel non faciendum, non vero per modum legis precipientis aut prohibentis: nam iudicium illud non est mere speculativum, sed practicum, inducens ac movens ad aliquod agendum, vel non agendum, subindeque imponens obligationem, vel eam notificans, quod sufficit ad rationem legis.

58 Confirmatur: Vel iudicium rationis dicitur v. g. parentes esse colendos, vel non esse mentium, movet per modum precepti, vel solum per modum consilii? Hoc secundum dici non potest: quia ad peccandum non sufficit consilium de aliquo actu faciendum, vel de eligendo oppositum; alias omittere que cadunt sub consilio, esset peccatum: Ergo dicendum est primum, & ita nihil deest predicto iudicio ad rationem legis.

59 Denique suaderi potest conclusio ratione D. Thomae hic art. 6. peccatum, quodcumque illud sit, est malum morale: Sed malum moraliter essentialiter importat difformitatem seu disconvenientiam ad rectam rationem, & legem aeternam: Ergo & quodcumque peccatum: Major patet, Minor probatur, *Aetius humanus* (inquit S. Doctor) *habes quod sit malum (moraliter) ex eo quod caret debita commensuratione: omnis autem commensuratio cuiusvisque rei attenditur per comparationem ad aliquam regulam, a qua si divergat, immensurata erit. Regula autem voluntatis humana est duplex: una proxima & homogenea, scilicet humana ratio: alia vero est prima regula, scilicet lex aeterna, qua est quasi ratio Dei. Ergo actus moraliter malus, essentialiter importat difformitatem seu disconvenientiam ad rectam rationem, & legem aeternam.*

60 Confirmatur ex eodem Doctore Angelico q. 2. de malo art. 3. De moralibus, servata proportione, Philosophari debemus sicut de artificialibus: Sed in genere artificialium nullus intelligitur defectus, nisi per oppositionem ad regulas artis: Ergo nec in genere moris potest intelligi aliquid esse defectuosum, nisi per oppositionem ad regulas morum, quae, ut diximus, sunt humana ratio, & lex aeterna: subindeque essentialiter est cuiuslibet peccato, quod sit contra legem Dei aeternam.

§. II.

Principia objectio solvitur.

61 Contra istam conclusionem obijciunt Adversarii. Omne peccatum est malum, quia prohibuit: Sed quaedam peccata sunt prohibita, quia sunt secundum de mala, ut mendacium, & odium Dei: Ergo in his prius est quod sint mala & peccata, quam quod lege divina vel humana prohibeantur.

62 Confirmatur: Illa quae prohibentur quia mala adhuc essent mala, quamvis non prohiberentur; semper enim odium Dei v. g. five prohibuit sit, five non prohibuit, habet rationem mali: Ergo ut sint mala, non dependent necessario a prohibitione legis.

63 Huic argumento respondet D. Thom. hic art. 6. ad 4. *Cum dicitur quod non omne peccatum ideo est malum, quia est prohibuitum, intelligitur de prohibitione facta per jus positivum. Si autem referatur ad jus naturale... tunc omne peccatum est malum, quia est prohibuitum.* Per quod patet ad confirmationem nam illa quae sunt positivum prohibet, quia mala, prius per legem naturalem fuerant prohibita, & ideo ex vi illius prohibitionis remanent mala, quamvis jus positivum nec accederet.

64 Instabis: Mendacium & odium Dei sunt quid intrinsece malum moraliter, non solum antecedenter ad legem positivam, & independentem ab illa, sed etiam antecedenter ad legem naturalem, immo & ad legem aeternam: nam pro illo priori, in quo divinus intellectus per scientiam simpliciter intelligit cognoscit odium Dei praecise secundum predicata essentialia, vere cognoscit illud ut oppositum suae bonitati, ut aversens ab ea creaturam rationalem, ipsique creaturae rationali disconveniens & dissonum; idem dicendum de mendacio: Ergo actus secundum se mali, sunt peccata independentem a lege naturali, & a lege aeterna, & antecedenter ad illas, subindeque non est de essentia peccati, quod sit legi aeternae contrarium.

65 Confirmatur: Licet per impossibile nulla esset lex aeterna, nec ullus Deus, adhuc mendacium esset malum morale, & consequenter peccatum, per hoc praecise quod est contrarium naturae rationali: Ergo non est essentialiter peccato quod sit contra legem Dei aeternam.

66 Huic instantiae, quae est praecipuum fundamentum adversae sententiae, respondetur cum Salmanticensibus Disp. 7.

duob. i. Mendacium, odium Dei, & alios actus secundum se malos, antecedenter ad legem naturalem, & ad legem aeternam non esse mala & peccata formaliter, sed initiative tantum & fundamentaliter; quatenus ex se, & ab intrinseco sunt determinata, ut a lege aeterna, subindeque a lege naturali, quae est ejus participatio, discordent & deviant; & apta nata, ut per illam prohibeantur, post cujus prohibitionem erunt mala & peccata formaliter & complete. Ex quo patet responso ad confirmationem, si enim lex aeterna, subindeque omnes aliae leges tollerentur, mendacium non esset malum morale, nec peccatum formaliter & complete, sed fundamentaliter tantum & initiative; quia esset contrarium naturae rationali, & ex se ac ex sua natura aptum, ut prohiberetur a legibus, si ponerentur. Sicut si omnes artis regulae destruerentur, in genere artificiali nullum esset peccatum formaliter, sed tantum fundamentaliter; quia in genere artificialium nullus intelligitur defectus, nisi per oppositionem ad regulas artis, ut supra ex D. Thom. dicebamus.

Quare in quo consistit malitia haec initiativa & fundamentalis? Respondeo cum praedictis Auctoribus, ipsam consistere in eo quod actus ab intrinseco mali secundum se repugnet alicui ex divinis perfectionibus, ut odium Dei summae bonitati, mendacium primae veritati, furum summae iustitiae & aequitati: haec enim contrarietas & repugnantia est ratio & fundamentum, cur Deus per legem aeternam & naturalem huiusmodi actus prohibeat: nam sicut Deus est necessario determinatus ad intelligendum sua divina attributa, sic necessario est determinatus ad odium habendum, & prohibendum lege aeterna, quicquid praedictis attributis contrariatur.

Ex his facile intelliges quid velit D. Thomas hic art. 6. ad 4. dum ait quod omne peccatum, ex hoc ipso quod est inordinatum, legi naturali repugnat: per hoc enim non intendit concedere peccato ante prohibitionem juris naturalis malitiam formalem & completivam, sed fundamentalem tantum & initiativam, iam a nobis expositam, quae est ratio & fundamentum cur legi aeternae & naturali repugnet.

ARTICULUS V.

Utrum sit essentialiter peccato quod sit injuria seu offensa Dei?

Extra controversiam est, peccatum esse aliquo modo contra Deum, & offensam illius: non quod effectivè ei noceat, *si enim peccaverit* (inquit Job, cap. 35.) *quid ei nocerit?* & *si multiplicata fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum?* sed quia nocet in affectu peccantis: omnis enim qui mortaliter peccat, vellet, quantum est ex parte affectus, saltem interpretativi, Deo malum inferre, illamque honore debito privare, si huiusmodi nocumtum esset capax; in quo ipso, secundum prudentem estimationem, injuriam ei irrogat, & Deus ipse reputat se ab illo offensum. Unde Judith c. 11. dicitur: *Consistat Deus vestrum peccatis offensum.* Et in Scriptura passim peccata dicuntur *offensiones, iniustitiae, injuriae, &c.* Quae sit ratio illa injuria, seu offensa Dei, per se & essentialiter, aut per accidens tantum, seu accidentaliter peccato conveniat? Pro resolutione

Dico, esse essentialiter peccato, quod sit injuria & offensa Dei.

Probat brevis: peccatum formaliter quatenus tale, & ex propria sua ratione, habet esse contra legem aeternam, ut articulo praecedenti probatum est: Ergo ex propria sua ratione habet quod sit injuria, seu offensa Dei, Consequenter probatur: nam qui sciens & volens transgreditur legem ad aliquo impositam, vere offendit ipsum legislatores, quia ejus voluntati contradicit, eique debitam subjectionem & obedientiam denegat.

Deinde peccatum non solum Deo ut legislatori contrariatur; tollens ab eodem debitam subjectionem & obedientiam, sed etiam ipsum offendit, ut iustum iudicem, non timendo ejus praesentiam & supplicium, ut testem, non reverendo ipsius personam; ut supremum & summum dominum, denegando ei servitutem debitam; ut amicum & benefactorem, exhibendo se ei inimicum & ingratum, & abutendo ipsius beneficiis; ut primam causam, ac primum principium, utendo ipsius concursu ad peccandum; & denique ut summum bonum, & ultimum finem, quia per quodlibet peccatum mortale convertitur peccans ad bonum creatum tanquam ad finem ultimum, & a Deo vere sine ultimo aversitur, in quo Deus ipse summe offenditur, ut docet S. Thomas quest. 28. de verit. art. 2. his verbis: *Quicumque rem aliquam dignitatem indignitatem possidet, injuriam ei facit, & tanto amplius, quanto res est dignior. Quicumque autem in re temporalis finem sui constituit, quod scilicet omnia mortaliter peccans, ex hoc ipso quantum ad effectum suum praeposit creaturam creatori, diligens plus creaturam quam creatorem.*

Ex

Ex his intelligas, rationem injuria, & rationem defectus seu mali moralis in peccato, non esse ex aequo distinctas, sed se mutuo includere, & unam non posse praecise praecidi ab altera: impossibile enim est, quod concipiat peccatum ut est transgressio legis divinae, & aversio a Deo ut ultimo fine, subindeque ad contemptum & injuria Dei ut legislatoris & ut ultimi finis.

72 Obijciens primo contra istam assertionem: Philosophi morales cognoverunt essentialiter peccati, & tamen non cognoverunt esse Dei offensam; nam ut ait D. Thomas hic art. 6. ad 5. *A Theologis consideratur peccatum praecipue secundum quod est offensa contra Deum; a Philosopho autem moraliter, secundum quod contrariatur rationi;* Ergo non est essentialiter peccato quod sit injuria seu offensa Dei.

73 Respondeo, quod licet Philosophi morales non considerent peccatum formaliter & explicitè ut est offensa Dei (sub qua ratione illud considerat Theologi) virtualiter tamen & implicite illud sub ratione offensa contemplatur, quatenus illud inspicitur seu consideratur ut contrarium dictamini rectae rationis, quod (ut supra ostendimus) est lex ipsa naturalis, a Deo & lege aeterna derivata, & mentibus hominum impressa; & propterea D. Thomas non dicit absolute quod peccatum consideratur tantum a Theologis ut est offensa contra Deum, & a Philosopho moraliter, ut contrariatur rationi, sed dicit quod praecipue sub hac diversitate ratione ab ipsis inspicitur; quia verum est quod sub utraque illa ratione, saltem virtualiter & implicite, ab utroque consideratur: nec desinit inter Philosophos, qui formaliter & explicitè cognoverunt peccatum ut erat offensa Dei; & propterea Augustinus lib. 8. de Trinit. cap. 10. & 14. laudat Platonem, eo quod docuerit, in rebus humanis nihil esse Deo gratius virtute, nihilque odiosius vitio & peccato.

74 Obijciens secundo: Quodlibet est essentialiter peccato provent illi ab objecto a quo specificatur. Sed ab objecto solum provent peccato ratio mali, five defectus moralis; ratio vero injuria seu offensa provent ei ex ordine ad personam offensam, quae est distincta ab objecto peccati: Ergo non est essentialiter peccato, quod sit injuria seu offensa Dei.

75 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: nam in objecto peccati virtualiter includitur Deus ut legislator, & ut ultimus finis; ut legislator quidem, quia objectum peccati est moraliter malum, ac proinde a divina lege positiva aut naturaliter prohibuit; ut ultimus finis vero, qui in moralibus objectum aliquod praecipitur, aut prohibetur, in ordine ad Deum ut ultimum finem: unde ratio injuria seu offensa contra Deum, ut legislatores, & ut ultimum finem, virtualiter & implicite includitur in peccato, quatenus est malum morale, & ab eo nequit perfecte praecidi.

DISPUTATIO II.

De distinctione peccatorum.

Ad questionem 72. D. Thomae.

Cognita jam peccatorum natura, sequitur ut multiplicem eorum distinctionem ac differentiam declaramus: *Veritas enim Medicus* (inquit Chrysologus Serm. 44.) *quia plenum ager desiderat conferre medicinam, impietatis profundus patefacit recessus, oportet peccatorum nudat morbos, impietatis offensa secretum virus, virtutibus naturas, originis delictorum, radices criminum, mirabili ratione depromit. Sic agras moralium venetas, moderatissime pia, pro state, pro sexu, pro tempore, pro viribus, ad saluam perpetuam divinae curatione perducit.*

ARTICULUS I.

Quae sint praecipua species, seu divisiones peccati?

Licet peccato nulla sit forma, nullaque species, varias tamen & infinitas prope quod ei assignant Theologi formas & species, juxta vel objecti, vel principii, vel subjecti, vel circumstantiarum diversitatem: quae breviter hic exponende sunt.

1 Prima & generalis divisio est in peccatum originale, quod derivatur ab Adamo, & per originem seu generationem transfunditur in posterum, & in personale, quod propria voluntate peccantis committitur, & ab alio non derivatur. De quo infra Disp. 7. per totam.

2 Secunda est in peccatum actuale & habituale. Primum est actus malus & difformis regulis morum: secundum vero consistit in quadam macula, quae in anima relinquatur ex peccato actuali, & in ea remanet, donec per gratiam sanctificantem auferatur. De quo infra, Disp. 8. art. 3. cum agemus de effectu peccati.

Theol. Comet, Tom. III.

Tertia in peccatum mortale & veniale: Illud inferit mortem animae, eam privando gratia & caritate, & averendo ab ultimo fine; istud vero, nec gratia, nec caritate privat, sed ejus tantum fervorem dimittit, nec avertit ab ultimo fine, sed ab ejus consecutione retardat; unde veniale dicitur, quia leve est, comparatione alterius; & venia maxime dignum. De hac etiam duplici specie fufe infra differemus. Disp. 9. per totam.

Quarta in peccatum commissionis & omissionis. Illud consistit in productione alicujus actus mali & difformis regulis morum: istud est carentia seu privatio alicujus actus debiti & lege precepti. Primum pugnat cum precepto negativo, ponens actum qui jubetur non poni: secundum cum affirmativo, negligens actum qui praecipitur. Unde Augustinus lib. de perfect. justit. cap. 3. *Duos modis contra esse peccatum, si aut sunt illa quae prohibentur, aut illa non sunt quae jubentur.* Circa utrumque hoc genus peccati plures graves occurrunt difficultates, disputatione sequenti discutenda.

Quinta est in peccata carnalia, & spiritualia; a quibus abstinentium esse monet Apostolus 2. ad Corinth. 7. dum ait: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus;* id est ab omnibus peccatis, tam carnalibus, quam spiritualibus. Illa sunt quae perficiuntur in delectatione carnali, ut gula, & luxuria, quae in delectatione ciborum & veterorum consumantur: illa quae perficiuntur in delectatione spirituali, ut superbia, invidia, & similia, quae in sola apprehensione alicujus rei concipiunt, vel ad votum habite consumantur. Prima plus habent de conversione quam de averfione, secunda et contra plus de averfione quam de conversione: unde illa quoad culpam sunt graviora, illa quoad adhesionem majora: five, ut ait Gregorius, *Peccata carnalia minoris sunt culpa, & majoris infamiae: & ideo homines, qui in peccato non tam Dei offensam quam propriam ignominiam verentur, magis de his quam de illis verecundari solent.* Cujus rationem assignat D. Thomas hic quest. 73. art. 5. in resp. ad 3. Quia peccata carnalia magis subterfugiunt rationem & discursum, eo quod sint circa delectationes tactus & gustus, quae communes sunt nobis & brutis. Unde quodammodo per ista peccata homo brutalis efficitur, & in brutum quodammodo transformatur; sicut per superbia, & invidiam, aliaque peccata spiritualia, diabolo assimilatur, & Daemon per malitiam alicui modo efficitur.

Sexta divisio est in peccata, quae in Deum, proximum, & seipsum perpetrantur; quam egregie exponit D. Thomas hic art. 4. ubi sic dicitur: *Peccatum est actus inordinatus, triplex autem ordo in homine debet esse; unus videlicet secundum comparationem ad regulam rationis, prout scilicet omnes actiones & passionem nostras debent secundum regulam rationis commensurari: alius autem ordo est per comparationem ad regulam divinae legis, per quam homo in omnibus dirigi debet. Et si quidem homo naturaliter esset animal solitarius, hic duplex ordo sufficeret: sed quia homo est naturaliter animal politicum & sociale, ideo necesse est quod sit tertius ordo, quo homo ordinatur ad alios homines, quibus convivere debet.* Quando ergo homo a primo ordine deficit, & detrahit Deo amorem vel reverentiam debitam, dicitur peccare in Deum ut sacrilegium, haereticum, blasphemus. Quando deviat a secundo ordine, & passionem suam ratione non regulat, peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando vero a tertio ordine recedit, nec servat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem, cui naturaliter alligatur, tunc dicitur peccare in proximum, ut fur, homicida, adulter, &c. De hac divisione videndus est D. Bernardus serm. 1. in festo Apostolorum Petri & Pauli.

Septima divisio est in peccata cordis, oris, & operis, quae potius est divisio in diversos gradus ejusdem peccati, quam in diversa peccata: iracundus enim v. g. ex hoc quod appetat vindictam, primo perturbatur in corde, secundo in verba contumeliosa erumpit, & tertio procedit usque ad facta injuriosa. Idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primo conceptus cordis, scilicet cogitatio, deinde est manifestatio, & locutio, & ultimo completio externa. Vel si mavis cum D. Gregorio (4. Moral. cap. 27.) alio modo illius gradus distinguere: *Peccatum suggestionem concipitur, delectationem laetatur, consummatur consensu; suggestio fit per adversarium, delectatio per carnem, consensus per spiritum.* Aliqui quartum addunt gradum, scilicet consuetudinis; qui per quadriduanum Lazarum designatur, ut ibidem docet Gregorius.

Octava est in peccata ex infirmitate seu passione, ex ignorantia, & ex malitia. Primi generis sunt quae oriuntur ex gravi aliqua tentatione & motione appetitus sensitivi, trahentis voluntatem ad consensum: secundi, quae procedunt ex ignorantia culpabili & vincibili: tertii, quae plena libertate & voluntate committuntur, nulla passione incitante, & nulla ignorantia excusante. Prima dicuntur esse contra Personam Patris, cui attribuitur potentia; secunda contra personam Filii, cui attribuitur scientia; tertia contra Personam Spiritus sancti, cui bonitas seu amor ex vi suae processione convenit.

P 3

Ultima

9 Ultima divisio est in peccata propria, & aliena: illa sunt que ab ipso peccante committuntur; illa que licet ab alio committantur, nobis tamen imputantur; & hoc multipliciter, scilicet ratione consilii, precepti, susceptionis, adulterationis, & protectionis, & propter defectum correctionis. Vel, ut explicat Augustinus in *Istis*. 8. peccata aliena ea sunt, que ex aliorum susceptione committimus: propria, que nullo instigante aut suadente, motu proprio perpetravimus. Unde expendens verba illa Psalmiste: *Ab oculis meis munda me, & ab alienis parce sermo tuo*, sic ait: *Delicta mea inquinant me; delicta aliena affigunt me: ab his munda me, ab illis parce: tolle mihi ex corde malam cogitationem, repelle malum susceptionem: hoc est, ab oculis meis munda me, & ab alienis parce sermo tuo.*

ARTICULUS II.

Utrum distinctio specifica peccatorum ex objectis que respiciunt vel ex preceptis quibus opponuntur, attendi debeat?

- 10 **N** Avarus in summa cap. 6. n. 3. & c. II. n. 4. & Auctor Instructorii conscientie p. 1. cap. 29. asserunt peccata distingui & multiplicari specie, ad distinctionem & multiplicationem preceptorum, atque ita tot esse in quolibet peccato malitias in confessione detegendas, quot fuerint precepta quibus tale peccatum prohibetur. Eandem sententiam ex parte tenuisse videtur Durandus in 4. dist. 25. q. 5.
- 11 Oppositum communiter docent Theologi cum D. Thoma hic art. 1. asserentes distinctionem specificam peccatorum non ex preceptis quibus opponuntur, sed ex objectis que respiciunt, esse fundendam: unde licet aliquis actus per diversa precepta prohibeatur, & lege divina & humana, naturali & positiva vetetur, non induit propterea multiplicem speciem malitiae moralis, sed unam tantum. Pro resolutione hujus difficultatis
- 12 Diligenter observandum est, distinctionem preceptorum ex duplici capite posse defumi: Primo ex parte principii, aut preceptantis: qua ratione differunt precepta juris divini & humani, naturalis & positivi, Ecclesiastici & civilis: secundo ex parte objecti, seu rei preceptae, sicut distinguuntur precepta que dantur de actibus diversarum virtutum, aut de actibus ejusdem virtutis specie diversis. Hoc pramissio, fit

§. I.

Duplici consensione difficultas proposita resolvitur.

- 13 **D**ico primo, distinctionem specificam peccatorum sumi ex objecto in quod tendunt, non vero ex preceptis quibus opponuntur; subindeque distinctionem preceptorum ex parte principii, aut preceptantis, non diversificare peccata, neque multiplicare malitias. Ita D. Thomas hic art. 1. ubi sic concludit: *Unde sequitur quod peccata proprie distinguantur specie secundum objecta.*
- 14 Probatur primo ratione fundamentali. Peccata in ratione peccati, seu mali moralis constituuntur per ordinem & habitudinem transcendentalem ad objectum ut distinctum regulis morum, ut in dispositione sequenti ostendimus: Ergo etiam distinguuntur & diversificantur specie ex ordine & habitudine quam dicunt ad objecta specie diversa. Consequenter patet, quia juxta Philosophos idem est constitutum & distinctivum rei v. g. rationalitas que constituit hominem, ipsum distinguit ab aliis animalibus.
- 15 Confirmatur & magis illustratur haec ratio: Peccata constituantur & distinguuntur per id quod se tenet ex parte conversionis, non vero per illud quod se tenet ex parte averfionis. Atqui peccata non respiciunt, neque attingunt precepta ex parte conversionis, sed ex parte averfionis, bene tamen objecta: Ergo, &c. Minor est evidens: nam ille qui peccat non convertitur ad legem vel preceptum, sed ad objectum contrarium legi, & prohibito per illum; a lege vero & ab ejus precepto separatur & avertitur; sicut qui convertitur ad unum contrarium, avertitur & recedit ab alio. Major vero statuetur. Primo quia specificatio rei, subindeque ejus distinctio ab omnibus aliis, debet attendi secundum illud, quod est in ea per se intentum & a natura, & ab operante, & non secundum illud quod est in ea per accidens: Sed ea que in peccato se tenent ex parte conversionis, per se a peccante intenduntur; ea vero que se tenent ex parte averfionis, intenduntur solum per accidens, cum nemo intendens ad malum operetur, ut ait Dionysius cap. 4. de divinis nominibus: Ergo, &c. Secundo probatur Major: Motus non specificatur, neque distinguuntur ex termino a quo, sed ex termino ad quem, ut docetur in Physica; & ideo licet terminus a quo specie differat, si tamen terminus ad quem ejusdem sit rationis, motus sunt ejusdem speciei: Sed ea que in peccato se tenent ex parte averfionis, se habent per modum termini a quo, que

vero se tenent ex parte conversionis, per modum termini ad quem, ut patet: Ergo peccata constituuntur & distinguuntur per id quod se tenet ex parte conversionis, non vero per illud quod se tenet ex parte averfionis.

Probatur secundo conclusio, & magis adhuc ostenditur, distinctionem peccatorum non sumi ex diversitate preceptorum, quando illa se tenet solum ex parte principii, aut preceptantis. Furum prohibetur de facto lege divina & humana, & tamen non est nisi unicum peccatum. Item in Decalogo furtum & adulterium prohibetur preceptis, que diversa sunt ab eis, quibus prohibetur interius desiderium furandi, & morandi; & tamen non idcirco differunt specie desiderium furandi, & furtum, neque adulterium & desiderium adulterandi, cum actus exterior non addat malitiam specie diversam interiori. Ergo diversitas preceptorum, que se tenet solum ex parte principii aut preceptantis, non sufficit ad distinguenda peccata.

Dico secundo, distinctionem preceptorum ex parte rei prohibite, vel ex parte motivi prohibendi, inferre distinctionem specificam inter peccata.

Haec assertio patet ex dictis in precedenti: Nam quoties precepta differunt ex parte rei prohibita, vel ex parte motivi prohibendi, peccata illis opposita habent distinctum objectum, vel motivum: Ergo cum ab objectis & motivis peccata specificentur & distinguuntur, consequens est, ut precepta ita distincta inferant specificam distinctionem peccatorum. Nominem autem motivi intelligimus motivum proximum & intrinsecum, quod dicitur motivum precepti & operis, non vero motivum extrinsecum operantis & preceptantis: cum enim illud motivum non cadat sub precepto, nec precepta ex vi sua illud respiciant, ex ejus diversitate non deducitur diversitas specifica peccatorum, nisi forte peccans directe intenderet contra talia motiva operari.

§. II.

Corollarium precedentis doctrinae.

Ex dictis inferes primo, quod violenta percussio clerici, aut effusio sanguinis in loco sacro, duplicem induit speciem malitiae, injuriae scilicet & sacrilegii, quia hujusmodi actus jure naturali & positivo prohibentur ex duplici motivo specie diverso, nempe ex motivo justitiae, a jure naturali; & ex motivo Religionis, a jure positivo Ecclesiastico.

Inferes secundo, quod si Religiosi, qui ex voto tenentur abstinere a carnibus (ut RR. PP. Minimi, qui quantum votum utendi perpetuo cibo quadragesimali emittunt) feria sexta, vel tempore quadragesimae, carnes comedant, duplex peccatum committunt: unum intemperantiae, & aliud sacrilegii: quia hujusmodi actus duplici precepto diversum motivum habent prohiberi; nempe precepto Ecclesiastico & divino, quorum primum est ex motivo abstinence, secundum est ex motivo religionis. Idem cum proportione dicendum de Franciscanis, qui ex precepto sua regula tenentur ad jejunandum feris sextis: cum enim voveant observare regulam, si in aliqua sexta feria, in qua ex precepto Ecclesiae jejunare tenentur, non jejunent, duplici peccato mortali specie diverso se obtrahunt, quia peccant contra duplex preceptum habens motivum specie diversum; motivum enim precepti Ecclesiastici est motivum abstinence; motivum vero precepti contenti in regula est motivum religionis, quia hoc preceptum non obligat, nisi ratione voti obedientiae, aut observandi regulam, in professione emissi. Unde alii Religiosi, qui tale votum non emittunt, sed regula more alterius legis utuntur, atque adeo ex motivo solius abstinence ad tale jejunium obligantur, naquaquam in fractione praedicti jejunii duplex peccatum committunt.

Inferes tertio, quod si precepto Ecclesiastico addatur preceptum Confessarii, imponentis jejunium v. g. ab Ecclesia preceptum in penitentiam peccatorum, emissio illius habet duas malitias specie diversas, propter diversitatem preceptorum jejunium praecipientium sub diversa ratione & motivo, temperantiae scilicet & penitentiae.

Inferes quarto, quod ille qui in festo aliquis Sancti occurrente in die dominica, omittet sacrum; aut in vigilia S. Mathiae, quando occurrit in quadragesima, non jejunaret; duo peccata non committeret, quia utroque precepto praecipitur tunc auditio sacri, vel jejunium ex eodem motivo religionis aut temperantiae.

§. III.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primo contra primam conclusionem: peccatum mortale & veniale differunt specie, & tamen versantur inter eadem circa idem objectum, ut patet in venialibus ex defectu perfectae deliberationis, aut ex parvitate materiae: Ergo distinctio specifica peccatorum non sumitur ex objecto.

Respondent aliqui, peccatum mortale & veniale, quando versantur circa idem objectum, esse ejusdem speciei essentialis in ratione peccati & mali moralis, & differre solum accidentaliter, seu specie accidentaliter, in ratione moralis & venialis, quatenus unum privat hominem gratia & caritate, subindeque mortem spirituale inferat animae, non vero alterum; sicut equus albus & niger specie accidentaliter differunt, si considerentur formaliter in ratione colorati, & conveniunt univoce & essentialiter in ratione animalis.

Haec solutio probabilitate non caret. Probabilior tamen, & in schola D. Thoma communior est sententia, que asserit peccatum in ratione mali moralis essentialiter dividi in mortale & veniale, adeoque nullum veniale, cujuscumque conditionis sit, esse per se in eadem specie cum aliquo mortali. Nec obstat quod interdum versentur circa idem objectum materialiter & in esse physico: nam, ut infra ostendemus, cum agemus de peccato mortali & veniali, tale objectum semper distinguitur formaliter in ratione objecti, quod sufficit ad causandam distinctionem specificam inter illa peccata.

Objicies secundo: Quaedam peccata alia excedunt in gravitate & malitia essentiali, licet versentur circa objectum minus grave, & minus malum: Ergo malitia essentialis & specifica peccatorum non deducitur ex objecto. Consequenter patet, Antecedens probatur duplici exemplo. Nam occiso Christi fuit gravius peccatum, quam blasphemia, vel odium Dei, ut docet S. Thomas 2. part. quest. 47. art. 6. & tamen primum est contra humanitatem Christi, secundum contra Divinitatem. Item perjurium, vel blasphemia, est peccatum minus grave, quam homicidium, & tamen habet objectum gravius, cum sit contra Deum & cultum ei debitum, homicidium vero contra proximum.

Respondet negando Antecedens. Ad cujus primam probationem dicendum est, peccatum crucientium Christum non solum fuisse immediate contra ejus humanitatem, sed etiam contra Divinitatem & Personalitatem: nam verus Dei Filius, in divina & humana natura subsistens, fuit occisus & crucifixus in humanitate assumpta: unde in hoc convenit tale peccatum cum odio Dei, quod est immediate contra Deum, & aliunde illud excedit: quia odium Dei nullum nocentium inferit Deo, peccatum vero crucientium Christum, magnum nocentium ipsi intulit, nempe mortem turpissimam, & acerbissimos dolores.

Ad secundam probationem respondeo ex D. Thom. quodl. 9. art. 1. blasphemiam, perjurium, & alia peccata que religioni opponuntur, esse gravia simpliciter homicidio: quamvis istud secundum quid & accidentaliter sit gravius, quia inferit damnum irreparabile homini, ipsum privando vita temporali. Nec obstat quod homicidium gravius puniatur in republica, quam perjurium vel blasphemia: nam ut ibidem ait S. Doctor. *In iudicio humano non semper quantitas poenae respondet quantitati culpe: interdum enim instigatur major poena pro minori culpa, quando gravior nocentium imminet hominibus ex minori culpa: sed secundum Dei iudicium gravior culpa graviori poena puniatur.*

Objicies tertio: D. Thomas quest. 2. de malo art. 6. dicit, *Quod si aliqua essent peccata solum quia prohibita, in his rationale esse, ut secundum differentiam preceptorum specie peccata differant.* Ergo ex D. Thoma distinctio specifica peccatorum que sunt contra jus positivum, non sumitur ex objectis in que tendunt, sed ex preceptis quibus opponuntur.

Respondet Cajetanus, D. Thomam hic art. 6. mutasse sententiam. Sed haec solutio difficit, cum S. Doctor talis mutationis aut retractationis nullam faciat mentionem. Quare melius responderetur, ipsum loqui de preceptis, que sunt diversa non solum ex parte principii aut preceptantis, sed etiam ex parte rei preceptae, aut ex diversis finibus & motivis. Unde hoc testimonium S. Doctoris non militat contra primam conclusionem, sed secundam statuit & confirmat.

Objicies quarto: peccatum ex eo est moraliter malum, quod dicit differre a bono ad leges que sunt regulae morum: Ergo cum dicit differre a bono ad leges specie diversas, ut sunt lex divina, naturalis, & humana, erit in diversis speciebus malitiae moralis.

Confirmatur: Quando peccatum opponitur diversis legibus, Genet. Tom. III.

gibus, violantur diverse obligationes: unaquaque enim lex suam obligationem imponit, & omnes per praedictum peccatum violantur: Ergo dantur in illa plures malitiae: malitia enim nihil aliud est quam violatio legis.

Ad objectionem respondeo, concessis Antecedens, distinguendo Consequens: cum dicit differre a bono ad leges specie diversas formaliter, & ex parte rei prohibita, concedo: ad leges materialiter solum, & ex parte legislatoris diversas, nego. Quamvis autem lex divina, naturalis, & humana, naturaliter, & ex parte principii, seu legislatoris, specie differant, non tamen formaliter, & ex parte rei prohibita: cum conveniant in una & eadem ratione formali prohibendi; nempe in eodem motivo.

Instabis: Hujusmodi leges habent motiva, seu fines specie diversos: nam finis legis divina est rectificare voluntatem creatam in ordine ad beatitudinem supernaturalem; finis legis naturalis, est ipsa naturalis hominis rectitudo in ordine ad beatitudinem naturalem; finis legis humanae est rectificare homines politice, hoc est in ordine ad pacem & quietem reipublicae; vel communitatis: Ergo sunt diverse specie formaliter, & ex parte motivi, & non solum materialiter, & ex parte legislatoris.

Respondeo fines illos esse tantum extrinsecos, potius que dicendos esse fines legislatorum, quam ipsarum legum: ut autem leges seu precepta distinguantur formaliter, & ex parte rei prohibita, non sufficit diversitas motivi extrinseci & remoti, sed requiritur diversum motivum proximum & intrinsecum, ut supra annotavimus: prohibitio vero furti v. g. five fiat lege divina, five naturali, five humana, semper habet idem motivum intrinsecum, quod est conservatio boni proximi, aut vitatio damni illius.

Ad confirmationem negandum est Antecedens: nam quando leges differunt solum ex parte principii, non inducunt plures nec diversas obligationes, sed unam tantam & eandem; quam prima lex de novo imponit, & alia confirmat.

Objicies quinto: Sola distinctio preceptorum ex parte principii sufficit ad distinguendas species inobedientiae: Ergo & ad diversificanda alia peccata. Consequenter videtur legitima ex paritate rationis. Antecedens probatur. Inobedientia contra legem divinam est diverse speciei ab inobedientia contra legem humanam; sicut alia secundum speciem est obedientia qua obediunt Deo, & qua obediunt sumus hominibus; Ergo sola distinctio preceptorum ex parte principii sufficit ad distinguendas species inobedientiae.

Respondeo dato, & non concessis Antecedens, de quo videri potest Cajetanus 2. 2. quest. 104. art. 2. negando Consequentiam, & pariter. Ratio discriminis est, quia alia peccata respiciunt violationem precepti ex parte averfionis, & per modum termini a quo, ut supra dictum est: inobedientia vero respicit praeteritum ut violandum, non solum per modum termini a quo, sed est magis per modum termini ad quem, & per modum objecti circa quod versatur: sicut enim propria materia, & proprium objectum obedientiae est preceptum superioris ut observandum, sic propria materia & proprium objectum inobedientiae est idem preceptum ut violandum; unde cum peccata non specificentur & distinguantur ex termino a quo, sed ex termino ad quem, non mirum quod est alia peccata non distinguantur ex sola diversitate preceptorum, sola tamen illorum distinctio sufficit ad distinguendas species inobedientiae.

DISPUTATIO III.

De peccato commissionis & omissionis.

Cum celeberris sit divisio peccati in peccatum commissionis & omissionis, & plures ac graves circa haec duo peccatorum genera difficultates occurrant, specialem de eis instituiamus disputationem: in qua primo de peccato commissionis, deinde de peccato omissionis disseremus.

ARTICULUS I.

Per quid peccatum commissionis constituitur formaliter in ratione mali moralis?

Hae controversia ita celeberrima est & antiqua, ut D. Clemens in praenotionibus Apostolicis referat illam inter D. Petrum & Simonem Magum olim fuisse agitam; nam in solempni illa disputatione, Roma inter utrumque habita, Simon Magus interrogavit D. Petrum. *Quid sit peccatum? Est ne natura aliqua positiva, an vero solum privatio naturae? Quam interrogationem desepit Apostolus dicens: Non praecipit nobis Dominus requirere naturam peccati, sed docere quomodo fugiendum sit.*